

Eläinten, alkioiden ja sukusolujen sisämarkkinakaupan valvonta 2021

Dnro 6500/00.01.02.00.01/2021

RUOKAVIRASTO
Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

Ruokaviraston raportti
Hyväksytty 31.5.2022

Eläinten terveyden ja lääkitsemisen yksikkö

Hyväksyjä Sirpa Kiviruusu

Esittelijä Virva Valle, Anna Färkkilä-Dojka ja Kitty Schulman

Lisätietoja Virva Valle, Anna Färkkilä-Dojka

Sisällysluettelo

1 ARVIO VALVONNAN VAIKUTTAVUUDEN TOTEUTUMISESTA	4
2 VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMINEN	4
3 SUOMEN JA MUIDEN EU:N JÄSENMAIDEN, NORJAN JA SVEITSIN VÄLILLÄ SIIRRETYT ELÄIMET, SUKUSOLUT JA ALKIOT.....	6
4 TOIMINNAN SÄÄNNÖSTENMUKAISUUS	9
4.1 Todetut puutteet ja niiden yleisyys siirroissa Suomeen	9
4.2 Todetut puutteet ja niiden yleisyys siirroissa Suomesta	9
4.3 Puutteiden analyysi.....	9
4.3.1 Puutteiden esiintyminen.....	9
4.3.2 Puutteista aiheutuvat riskit	10
4.3.3 Puutteiden syyt.....	10
5 AUDITOINNIT JA MUU SAATU PALAUTE	10
6 ENNALTAEHKÄISEVÄT JA KORJAAVAT TOIMENPITEET	10
6.1 Toimijoiden ja viranomaisten säädösten tuntemuksen varmistaminen.....	10
6.2 Toimijoille annetut seuraamukset ja puutteiden korjaamistoimenpiteiden varmistaminen.....	11
6.3 Valvontajärjestelmään liittyvät korjaavat toimenpiteet	11
7 TOIMINNAN RESURSSIT	11
8 MUUTOKSET SEURAAVIEN VUOSIEN TOIMINTAAN	12

1 ARVIO VALVONNAN VAIKUTTAVUUDEN TOTEUTUMISESTA

Sisämarkkinoilla tapahtuvissa eläinten, alkioiden ja sukusolujen siirroissa lähettäjä sekä lähettävän jäsenvaltion viranomaiset ovat vastuussa siitä, että lähetys täyttää Euroopan unionin lainsäädännön vaatimukset. Tällaisten siirtojen vastaanottaja on ensisijaisesti vastuussa saapuneen lähetyksen tarkastamisesta. Suomessa vastaanottajan on otettava yhteys kunnaneläinlääkäriin, jos lähetys ei täytä lainsäädännön vaatimuksia tai eläimet ovat sairaita. Vastaanottavan jäsenvaltion viranomaiset voivat tarkastaa lähetyksiä pistokokeina tai jos on epäily, että lähetys ei täytä sisämarkkinakaupan vaatimuksia.

Sisämarkkinakaupan vaikuttavuustavoitteet eivät poikkeuksellisesti toteutuneet vuonna 2021. Tanskasta Ahvenanmaalle siirretyistä lohikaloista varmistui keväällä IHN-tartunta kahdessa pitopaikassa, joista tartunta myöhemmin edelleen levisi vesiteitse. Tuonti toteutettiin tuontiehtojen mukaisesti mutta siitä huolimatta tauti pääsi leviämään tautivapaalle alueelle. IHN-tautia on esiintynyt aikaisemmin Manner-Suomessa.

Toimijoita ohjeistettiin sisämarkkinatuonnin ja -viennin vaatimuksista ja tarkastuksista. Siirtojen yhteydessä paikallisille virkaeläinlääkäreille lähetettiin ohjeistukset tarvittavista tarkastuksista. Eläinten, alkioiden ja sukusolujen siirrot Suomesta toisiin jäsenvaltioihin, Norjaan ja Sveitsiin (sisämarkkinavienti) vähentyivät jonkin verran verrattuna edelliseen vuoteen. Koronaepidemian aiheuttamat poikkeustilanteet ovat todennäköisesti osaltaan vähentäneet sekä sisämarkkinavientien että -tuontien määrää. Kunnaneläinlääkärit tarkastivat kaikki lähetykset, jotka edellyttävät terveystodistusta. Määränpämaissa tehdyt tarkastukset osoittivat, että lähetykset täyttivät pääsääntöisesti lainsäädännön vaatimukset.

Myös eläinten, alkioiden ja sukusolujen siirrot Suomeen (sisämarkkinatuonti) vähentyivät verrattuna edelliseen vuoteen. Suomeen siirrettyjen erien tarkastuksia raportoitiin TRACES (Trade Control and Expert System) -järjestelmään vähemmän kuin edellisenä vuonna. TRACES on internetpohjainen Euroopan komission ylläpitämä järjestelmä, joka on kehitetty varmentamaan eläinten ja eläintuotteiden jäljitettävyys ja valvonta niin jäsenvaltioiden välisissä siirroissa kuin tuonnissa EU:n ulkopuolisista maista. Paikan päällä tehtäviä siirtojen jälkeisiä tarkastuksia on ollut vaikeampaa suorittaa koronapandemian aiheuttamien rajoitusten takia. Virkaeläinlääkärit eivät raportoi kaikkia tarkastuksia TRACES-järjestelmään. Ohjeistusta ja koulutusta on tältä osin annettu.

Sisämarkkinakaupan valvonnan voidaan kokonaisuutena katsoa onnistuneen hyvin. Merkittävimmän ongelman muodostavat sääntöjen vastaiset lemmikkieläinten ja hevosten siirrot, joihin on vaikea puuttua valvonnan keinoin, sillä sisämarkkinakaupassa osa tarkastuksista tehdään määräpaikassa. Uusitun eläintautilain myötä Tulli sai toimivallan suorittaa valtakunnanrajalla tarkastuksia ja osa tarkastuksista on suoritettu Tullin toimesta. Hevosten laittomat siirrot paljastuvat silloin kun niitä ollaan rekisteröimässä Suomessa ja lemmikkieläinten laittomat siirrot eläinlääkäreiden vastaanotoilla. Lemmikilintujen osalta tavataan myös eläinten ammattimaista salakuljetusta kaupallisissa tarkoituksissa ilman, että eläimet täyttävät lainsäädännön edellyttämät siirtoehdot.

Toimivaltaisten viranomaisten ja Ruokaviraston välinen yhteistyö oli runsasta erityisesti laittomien siirtojen selvittelyssä. Tulli, poliisi ja/tai verottaja toimi osallisena osassa tapauksissa. Viranomaisten välisessä yhteistyössä ja ohjauksessa kohdistettiin painopistettä niihin siirtoihin, joissa arvioitiin olevan merkittävä eläintautiriski. Sisämarkkinakaupan valvonnan kattavuuden kulmakivi oli ja tulee olemaan viranomaisten resurssien riittävyys.

2 VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMINEN

Suomeen siirretyt eläimet, alkio ja sukusolut tarkastetaan valvontasuunnitelman mukaisesti riskiperusteisena otantana. Virkaeläinlääkäreiden tarkastamien erien tarkastusten raportointi tapahtuu TRACES-järjestelmään. TRACES-järjestelmän raportointiin perustuen viranomaiset

tarkastivat Suomeen siirretyistä 3 883 erästä 28 erää, mikä on pienempi määrä kuin edellisenä vuonna. Tehdyistä tarkastuksista suurin osa kohdistui teuraseläinten siirtoihin tai sellaisten eläinten siirtoihin, joissa eläintautien leviämisen riski on suurempi verrattuna esim. sulusolujen siirtoihin, jotka ovat lähtöisin hyväksytyiltä spermankeräysasemilta. Tarkastettujen erien osuus kaikista Suomeen siirretyistä eristä viiden vuoden ajalta on esitetty taulukossa 2.1.

Taulukko 2.1. Suomeen toisista jäsenvaltioista, Norjasta tai Sveitsistä siirretyt erät vuosina 2017–2021 sekä määräpaikassa tarkastettujen erien osuus kaikista eristä merkitty sinisellä.

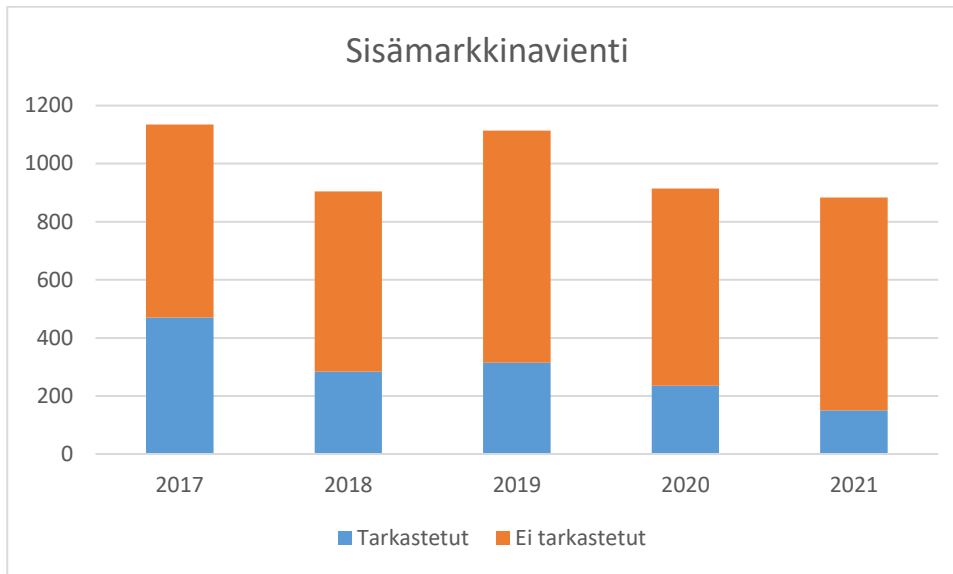

Sekä läänin- että kunnaneläinlääkärit että Ruokaviraston ylitarkastajat seurasivat Suomeen saapuneiden lähetysten terveystodistuksia TRACES-järjestelmän kautta. Terveystodistusten seurannan avulla saadaan tietoa sisämarkkinakaupan toimijoista ja varmistetaan että todistuksissa olevat eläinten terveyttä koskevat vakuudet on todistettu lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Puutteellisiin terveystodistuksiin reagoitiin, mahdollisuuksien mukaan jo ennen lähetyksen saapumista Suomeen, pyytämällä todistuksen varmentaneelta virkaeläinlääkäriltä lisätietoja ja mahdollista korjausta todistukseen. Tuotantoeläinten ja sulusolujen tuonneissa toimijat noudattivat yleensä myös ETT ry:n ohjeita, mikä vähentää eläintautien leviämisen riskiä Suomeen. Harraste-eläimiksi tuotujen tuotantoeläinten kohdalla toimijoiden sitoutuminen ETT ry:n sääntöihin ja ohjeisiin ei ole kuitenkaan itsestäänselvyys.

Aluehallintovirastot eivät järjestäneet tarkastustapahtumia, jossa tarkastettiin pistokokeina jäsenmaiden välillä siirrettävien lemmikkieläinten asiakirjoja ja tunnistusmerkintöjä. Koronaepidemian takia tapahtumia ei suunniteltu. Tehovalvonnoissa yleisin havaittu rikkomus on ollut koirilta puuttuva loislääkitys ja niiden tulokset tukevat käsitystä, että siirtovaatimuksista tiedottaminen on edelleen tärkeää.

Suomesta toisiin jäsenvaltioihin, Norjaan tai Sveitsiin siirrettiin kaikkiaan 884 lähetystä, joista 150 lähetykselle raportoitiin TRACES-järjestelmässä tarkastus määräpaikassa. Tarkastusten selkeä määrän väheneminen verrattuna edelliseen vuoteen johtuu todennäköisesti osaltaan koronapandemian aiheuttamasta poikkeustilanteesta myös muissa EU-maissa. Tarkastuksissa ei raportoitu eläinten terveyteen liittyviä puutteita Suomesta siirretyissä erissä. Tarkastettujen erien osuus kaikista Suomesta siirretyistä eristä viiden vuoden ajalta on esitetty taulukossa 2.2.

Taulukko 2.2. Suomesta toisiin jäsenvaltioihin, Norjaan ja Sveitsiin siirretyt erät vuosina 2017–2021 sekä määräpaikassa tarkastettujen erien osuus kaikista eristä.

3 SUOMEN JA MUIDEN EU:N JÄSENMAIDEN, NORJAN JA SVEITSIN VÄLILLÄ SIIRRETYT ELÄIMET, SUKUSOLUT JA ALKIOT

TRACES-järjestelmässä laaditaan ja virkaeläinlääkäri varmentaa viralliset terveystodistukset, silloin kun edellytyksenä on, että virkaeläinlääkäri tarkastaa ennen siirtoa lähetettävät eläimet, sukusolut tai alkiot. Järjestelmässä myös laaditaan ja virkaeläinlääkäri varmentaa ilmoitukset sellaisten eläinten ja sukusolujen siirroista, joissa edellytyksenä on pelkästään siirtoilmoituksen tekeminen.

TRACES-järjestelmän tilastointityökalut mahdollistavat tilastojen laatimisen järjestelmässä laadituista sisämarkkinakaupan terveystodistuksista ja siirtoilmoituksista. Loppuvuoden aikana TRACES-järjestelmä uudistettiin komission toimesta ja edellisen järjestelmäversion aikaisten siirtoerien suora hakutoiminto lakkautettiin. Järjestelmän tilastotyökalun toiminnassa on uudistuksen jälkeen ollut huomattavia puutteita, mikä on aiheuttanut epäselvyyttä tilastotietojen haussa ja lukujen määrittelyssä alla oleviin siirtotaulukoihin.

Kaikkien eläinlajien osalta alla olevat tilastot eivät ole kattavia, sillä näiden osalta lainsäädäntö ei aina edellytä terveystodistuksen laatimista TRACES-järjestelmässä.

- Hevoseläinten osalta tilastoista puuttuvat sellaisten rekisteröityjen hevosten siirrot, joiden terveystodistusta ei ole laadittu TRACES-järjestelmässä sekä sellaisten pohjoismaiden välillä kilpailuihin osallistuneiden hevosten siirrot, joissa ei edellytetä terveystodistusta.
- Lemmikkieläiminä siirrettävät koirat ja kissat voivat puolestaan matkustaa omistajan mukana pelkästään lemmikkieläinpassilla ilman terveystodistusta.
- Joidenkin eläinlajien siirroissa lainsäädäntö edellyttää vain omistajan antamaa vakuutusta, jota ei tehdä järjestelmässä (turkiseläimet, lemmikkilinnut, jäniseläimet)
- Joidenkin eläinlajien siirroissa lainsäädäntö ei edellytä eläinten terveyttä koskevaa todistusta tai vakuutusta (esim. jyräjät)

Vuoden 2021 aikana TRACES-järjestelmään rekisteröitiin kaikkiaan 884 siirtoa, joissa alkuperäpaikka oli Suomessa ja määräpaikka toisessa jäsenvaltiossa, Norjassa tai Sveitsissä. Taulukossa 3.1. on esitetty eläinlajeittain nämä siirrot.

Taulukko 3.1. Vuonna 2021 Suomesta toisiin jäsenvaltioihin, Norjaan tai Sveitsiin siirrettyjen erien sekä eläinten, siitosmunien ja, alkioiden lukumäärä, sperma-annosten määrä ja elävien kalojen, mädin ja maidin osalta kg.

Laji	Määränpäämaa	Lähetettyjen erien lkm	Lähetettyjen eläinten, sperma-annosten tai alkioiden lkm tai elävien kalojen, mädin ja maidin määrä/kg
Naudat	SE, EE	9	67
Naudan sperma	DK, EE, SE	65	62230
Naudan alkiot	SE	33	664
Siat	PL, LV	7	211
Sian sperma	NO	13	136
Lampaat	EE	5	18
Vuohet	FR, SE	2	2
Vuohen sperma	-	0	0
Siipikarja, untuvikot (kana)	EE	164	12 441 860
Siipikarja, siitosmunat (kana)	NL, BE, LT, SE	29	3 360 240
Siipikarja	EE	2	75000
Vesiviljelyeläimet, kalat	EE, SE	14	44 282 kg
Vesiviljelyeläimet, hedelmöitetty mäti ja maiti	IT, AT, SE, DE, CH, EE	17	530 kg
Mehiläiset	DE	1	38
Kimalaiset	-	0	0
Hevoseläimet	NL, BE, ES, GB, IT, LV, LT, NO, PT, PL, FR, SE, DE, CH, DK, HU, EE	462	488
Hevosen sperma	IT, SE	5	795
Teurasporot	SE	4	8 360
Muut porot	-	0	0
Turkiseläimet	PL	1	1
Eläintarhaeläimet: kädelliset	-	0	0
Eläintarhaeläimet: märehitjät	-	0	0
Koirat, kaupallinen siirto	NL, BE, IR, IT, LV, LI, HR, NO, PL, FR, SE, DE, SL, CH, DK, CZ	73	91
Kissat, kaupallinen siirto	PL, SE, CH, EE	7	7
Kamelieläimet	DK	1	1
Sirkuseläimet	-	0	0

Vuoden 2021 aikana TRACES-järjestelmään rekisteröitiin kaikkiaan 3 883 siirtoa, joissa määräpaikka oli Suomessa ja alkuperäpaikka toisessa jäsenvaltiossa, Norjassa tai Sveitsissä. Taulukossa 3.2. on esitetty eläinlajeittain nämä siirrot. Taulukossa ei ole mukana sellaisten elintarvikkeiden siirtoja, jotka edellyttävät terveystodistusta, johtuen EU:n antamasta suojapäätöksestä alkuperäalueella esiintyvän eläintautiepidemian vuoksi.

Taulukko 3.2. Vuonna 2021 Suomeen toisista jäsenvaltioista, Norjasta tai Sveitsistä siirrettyjen erien sekä eläinten, siitosmunien, alkioiden ja sperma-annosten lukumäärä, kalojen, mädin ja maidin osalta kg.

Laji	Alkuperämaa(t)	Saapuneiden erien lkm	Saapuneiden eläinten, sperma-annosten tai alkioiden lkm tai mädin ja maidin määrä kg
Naudat	SE, NO	9	49
Naudan sperma	AT, CH, DE, DK, ES, FR, GB, NL, NO, SE, IT	204	518 399
Naudan alkiot	DE, DK, NL	10	94
Siat	DK, NO	13	752
Sian sperma	NO	59	1 195
Lampaat	SE, EE	2	3
Lampaan sperma	-	0	0
Lampaan alkiot	-	0	0
Vuohet	SE	0	0
Vuohen sperma	FR	0	0
Siipikarja, untuvikot (kana, kalkkuna)	NL, ES, FR, SE	33	612 802
Siipikarja, siitosmunat (kana, fasaani)	AT, FR, SE, DK	131	18154980 kpl
Siipikarja (kana, ankka)	-	0	0
Vesiviljelyeläimet, kalat	DK, SE	89	873 600 kg
Vesiviljelyeläimet, hedelmöitetty mäti ja maiti	ES, DK	9	517 kg
Mehiläiset	DE, EE, IT, MT, DK, CZ, SI	52	3987
Kimalaiset	BE, NL	257	13007
Hevoseläimet	NL, BE, BG, ES, IE, IT, AT, LV, LT, LU, NO, PT, PL, FR, SE, DE, SK, DK, HU, EE	1350	1666
Hevosen sperma	BE, DE, DK, FR, IT, NL, SE, NO, AT, ES	796	5445
Teurasporot	SE	9	1 922
Muut porot	SE	01	02
Turkiseläimet	-	0	0
Eläintarhaeläimet: kädelliset	DK	1	1
Eläintarhaeläimet: märehitjät	CH	2	4
Koirat, kaupallinen siirto	BG, CH, CY, CZ, DE, EE, ES, FR, GR, HR, HU, IE, IT, IR, LU, LT, LV, NO, NL, MT, PL, PT, RO, SE, SI, SK	943	3582
Kissat, kaupallinen siirto	CY, EE, ES, GR, HU, IT, IE, LV, LT, PL, RO	50	104
Kamelieläimet	-	0	0
Sirkuseläimet	-	0	0

4 TOIMINNAN SÄÄNNÖSTENMUKAISUUS

Suurin osa toimijoista on vakiintuneita ja toiminta täyttää lainsäädännön vaatimukset.

4.1 Todetut puutteet ja niiden yleisyys siirroissa Suomeen

Vaatimusten vastaisesti toisista EU-maista Suomeen siirrettyjen hevosten lukumäärä pysyi samalla tasolla kuin edellisenä vuonna. Näillä hevosilla havaittiin puutteita tunnistusasiakirjoissa tai niillä ei ollut vaadittua terveystodistusta. Tunnistusasiakirjat olivat joko väärennetyjä tai niiden tiedot eivät vastanneet kyseessä olevaa hevosta. 28:ltä laittomasti Suomeen siirretyltä hevoselta otettiin näytteet tiettyjen vastustettavien eläntautien osalta ja kaikki testitulokset olivat negatiivisia. Virkaeläinlääkärit ryhtyivät tarvittaviin toimenpiteisiin, kun puutteita havaittiin.

Aluehallintovirastojen ilmoittamien tietojen mukaisesti 232 tapauksessa toisista EU-maista siirretyt koirat ja kissat eivät täyttäneet vaatimuksia. Määrä on lisääntynyt jonkin verran verrattuna edelliseen vuoteen. Kissoilta ja koirilta puuttui lemmikkieläinpassi tai esim. voimassa oleva raivotautirokotus. Näistä koirista ja kissoista suurin osa asetettiin eristykseen, osa palautettiin lähtömaahan. Tapauksissa, joissa ekinokokkilääkitys puuttui, koirat madotettiin ja ohjeistettiin omistajaa koiran lähipäivien hoidosta. Koirien ja kissojen kaupallisissa siirroissa puolestaan oli muutama tapaus, jossa toimija oli laiminlyönyt tuojan velvollisuuksia.

Lemmikkilintujen osalta tuli esille muutama tapaus, että toimija oli siirtänyt lemmikkeinä pidettäviä lintuja Suomeen ilman, että eläimet täyttivät lainsäädännön edellyttämät siirtoehdot. Avit tai Tulli ryhtyivät kaikissa tapauksissa tarvittaviin toimenpiteisiin.

Suomalaiset toimijat eivät kaikilta osin toimineet lainsäädännön edellyttämällä tavalla ja raportoineet virkaeläinlääkärille terveystodistuksissa todetuista puutteista. Todetuista rikkeistä ei pidetty erillistä tilastoa.

4.2 Todetut puutteet ja niiden yleisyys siirroissa Suomesta

Suomesta toisiin jäsenvaltioihin, Norjaan tai Sveitsiin siirretyissä eläimissä ei raportoitu eläinten terveyteen liittyviä puutteita.

4.3 Puutteiden analyysi

4.3.1 Puutteiden esiintyminen

TRACES-järjestelmässä laadituissa terveystodistuksissa esiintyy jonkin verran puutteita niin todistuksen osassa I eli lähetystä koskevissa tiedoissa kuin myös osassa II eli eläinten terveyttä koskevassa vakuutuksessa. Syynä tähän voi olla se, että todistuksen laatija ei ole osannut tehdä todistusta järjestelmässä teknisesti täysin oikein. TRACESin uusi teknologia (TNT) otettiin käyttöön loppuvuodesta ja järjestelmän alkuvaikeudet ovat aiheuttaneet selvästi enemmän puutteita todistusten täyttämisenä. Puutteet eläinten terveyttä koskevassa vakuutuksessa johtuvat useimmiten siitä, että todistuksen myöntänyt virkaeläinlääkäri ei ole huomionnut Suomelle myönnettyjä lisävakuuksia tiettyjen eläntautien suhteen. TRACES-järjestelmässä tällaiset virheet voidaan korjata laatimalla todistuksesta korvaava todistus.

Siirroissa Suomeen eniten määräysten vastaisia siirtoja on lemmikkieläinten ja hevosten siirroissa. Näistä tapauksista tehdään hallintopäätöksiä vuosittain useita kymmeniä. On todennäköistä, että kaikki määräysten vastaiset siirrot eivät tule viranomaisten tietoon. Tulli on uusitusella eläntautilaissa tarkoitettu valvontaviranomainen ja sillä on toimivaltuuksia tarkastaa EU:n sisällä

siirtyviä eläimiä ja niiden asiakirjoja. Tämä muutos parantaa tilannetta ja määräysten vastaisia siirtoja tulee helpommin viranomaisten tietoon ja niihin voidaan puuttua jo rajoilla. Lemmikkieläinten ja hevosten kohdalla on tavattu myös eläinten ammattimaista salakuljetusta. Tällaisissa tapauksissa virkaeläinlääkärit ovat tehneet toimijoista tutkintapyyntöjä poliisille.

4.3.2 Puutteista aiheutuvat riskit

Tuotantoeläinten (naudat, siat, lampaat, vuohet, porot, kamelieläimet, siipikarja, siitosmunat, mehiläiset, kimalaiset, turkiseläimet ja vesieläimet) siirtojen mukana mahdollisesti tulevat tarttuvat taudit aiheuttaisivat tuotannon menetyksiä ja eläimiä jouduttaisiin ehkä lopettamaan tartunnan johdosta.

Koirien ja kissojen määräystenvastaiset siirrot voivat aiheuttaa riskin kansanterveydelle. Sekä raivotauti että myyräekinokokkoosi ovat zoonooseja. Raivotauti voi olla tartunnan saaneessa eläimessä piilevänä kuukausia ja myyräekinokokkoosi ei aiheuta tartunnan saaneelle koiralle lainkaan oireita.

Hevoseläinten määräystenvastaiset siirrot voivat aiheuttaa vastustettavien tautien leviämistä. Hevosten näivetystautia todetaan Romaniassa ja satunnaisia tautitapauksia on todettu muissakin EU:n jäsenvaltioissa.

Uusien tarttuvien tuotantoeläintautien tulo Suomeen estäisi tai rajoittaisi elintarvikkeiden vientiä.

4.3.3 Puutteiden syyt

Toimijat eivät aina ole tietoisia eläinten ja eläimistä saatavien tuotteiden siirtojen vaatimuksista tai toimijat ovat välinpitämättömiä noudattamaan niitä. Usein määräystenvastaisten siirtojen syynä ovat taloudellisen edun saaminen hankkimalla edullisemmin eläimet, alkioita ja sukusolut alemman hintatason maista. Varsinkin lemmikkieläinten osalta motiivina hankkia eläin ulkomailta on usein huonoissa olosuhteissa olevien eläinten ns. pelastustoiminta ja tällöin ei tiedosteta toiminnan aiheuttamaa riskiä muiden eläinten sekä ihmisten terveydelle.

Lemmikkieläinkaupassa, mutta myös harrastesiipikarjan ja hevosten kaupassa esiintyy ammattimaista eläinvälitystä. Eläinkauppaa käydään entistä enemmän internetissä. Eläinten verkkokaupan suoramyynnin helppous houkuttaa ostamaan eläimiä ulkomailta ilman, että on varmistuttu siitä, että eläimet täyttävät lainsäädännön edellyttämät siirtoehdot.

Terveystodistuksissa todettuihin puutteisiin oli useimmiten syynä lähettävän maan virkaeläinlääkäriin tekemät virheet terveystodistuksen laatimisessa.

5 AUDITOINNIT JA MUU SAATU PALAUTE

Komission tarkastusvirasto – Directorate on Health and Food Audits and Analysis ei auditoinut Suomen sisämarkkinakaupan valvontaa vuonna 2021.

6 ENNALTAEHKÄISEVÄT JA KORJAAVAT TOIMENPITEET

6.1 Toimijoiden ja viranomaisten säädösten tuntemuksen varmistaminen

Toimijoille tehtyjä ohjeita päivitetään ja kehitetään jatkuvasti (taulukko 6.1.). Sidosryhmien (esim. ETT r.y.) kanssa järjestettiin kokouksia, joissa käsiteltiin lainsäädännön vaatimuksia. Yhteistyötä on eläimiä myyvän verkkosivuston ylläpitäjän kanssa. Eläinten, alkioiden ja sukusolujen sisämarkkinakauppaa koskevia Ruokaviraston internetsivuja on kehitetty.

Virkaeläinlääkäreitä koulutettiin ja ohjeistettiin sekä heille tiedotettiin valvonnassa havaituista puutteista, jotta he osaavat paremmin ohjeistaa ja valvoa toimijoita. Läänineläinlääkäreitä koulutettiin kahdesti vuodessa järjestettävillä AVI-Ruokavirasto -neuvottelupäivillä Ruokavirastossa. Koulutuspäivillä käsiteltiin ajankohtaisia sisämarkkinakaupan valvontaan liittyviä asioita.

Tiedotusvälineille toimitettiin materiaalia eläinten, erityisesti lemmikkieläinten ja hevosten siirtoja koskevista vaatimuksista. Lemmikkieläinten ja hevosten siirroissa todetut ongelmat olivat esillä mediassa. Suomen lähialueilla esiintyvän afrikkalaisen sikaruton leviämiskaavasta tiedotetaan niin eläintenpitäjiä kuin kuluttajia, sillä tauti ei leviä ainoastaan eläinten mukana vaan myös kuljetusajoneuvojen ja sioista saatavien elintarvikkeiden ja sivutuotteiden mukana.

Eläinlääketieteen opiskelijoita koulutettiin sisämarkkinakaupan edellytyksistä ja erityisesti lemmikkieläinasetuksen vaatimuksista lemmikkieläinten matkustamisessa, TRACES-järjestelmän käytöstä ja eläinterveyteen liittyvän EU-harmonisoidun lainsäädännön uudistuksesta.

6.2 Toimijoille annetut seuraamukset ja puutteiden korjaamistoimenpiteiden varmistaminen

Virkaeläinlääkärit tekivät ammattimaisesti lemmikkieläimiä tai hevosia salakuljettavista toimijoista tarvittaessa tutkintapyyntöjä poliisille. Myös Verohallinnolle on ilmoitettu tietoja toimijoista sekä virkaeläinlääkäreiden että Ruokaviraston toimesta.

6.3 Valvontajärjestelmään liittyvät korjaavat toimenpiteet

Virkaeläinlääkäreillä on käytettävissään aina ajantasainen tieto alueensa sisämarkkinoilla toimivista toimijoista TRACES-järjestelmän kautta ilman, että heidän on pidettävä tiedoista omaa kirjanpitoaan. TRACES-järjestelmän puitteissa on mahdollista reagoida todettuihin eläintautiepidemioihin ja tiedottaa toimijoita niistä sekä esim. uusituista ohjeista. Alueelliset virkaeläinlääkärit voivat puutteiden osalta ottaa TRACES-järjestelmän kautta yhteyttä eläinterveytystodistuksen tehneeseen lähtömaan virkaeläinlääkäriin.

Taulukko 6.1. Viranomaisille ja toimijoille annettu ohjeistus.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Ohjeet toimijoille												
- päivitetty, kpl	50	56	27	39	82	32	65	21	26	13	1	5
- uudet, kpl	1	6	0	7	2	0	8	11	0	0	0	0
Ohjeet viranomaisille												
- päivitetty, kpl	55	62	5	4	12	20	8	6	9	2	2	9
- uudet, kpl	1	6	4	7	4	3	1	3	0	0	2	1

7 TOIMINNAN RESURSSIT

Aluehallintovirastojen käytössä olevat resurssit on raportoitu yhteisesti kaiken eläinten terveyden valvonnan osalta ja julkaistaan eläinten terveyttä koskevassa valvontaraportissa. Lukuihin sisältyy esimerkiksi sisämarkkina- ja kolmasmaatuonnin valvontaa, eläinten merkinnän ja rekisteröinnin valvontaa AVI:ssä sekä mahdollisesti osittain sivutuotevalvontaa tekevien henkilöiden työpanosta varsinaisen eläinten terveyden valvonnan lisäksi.

Ruokavirastossa eläinten, sukusolujen ja alkioiden sisämarkkinakaupan suunnittelussa ja ohjauksessa toimii kaksi ylitarkastajaa. Tämä henkilöresurssi ei ole riittävä työmäärään nähden.

Vuoden 2021 aikana toista virkaa hoiti osan vuodesta sijainen ja kolmen kuukauden ajan koko substanssialue oli Ruokavirastossa yhden ylitarkastajan varassa.

8 MUUTOKSET SEURAAVIEN VUOSIEN TOIMINTAAN

Verkostoituminen ja yhteistyö eri viranomaistahojen kesken vaatimusten vastaisesti siirrettyjen eläinten osalta on aktiivista ja tapausten käsittelyprosessiin lisätään tarvittaessa uusia organisaatioita.

TRACESin hyödyntämistä valvonnassa painotetaan koulutuksissa. Rekisteröinti sisämarkkinakaupan tuojaksi tai viejäksi on poistunut kansallisesta lainsäädännöstä vuoden 2021 aikana ja näin TRACES-järjestelmän seuraaminen paikallisella tasolla korostuu entisestään. TRACESin uusi teknologia (TNT) on otettu käyttöön myös sisämarkkinakaupassa ja järjestelmän toimintaan sopeudutaan vuoden 2022 aikana.

EU:n uuden eläinterveysäännöstön, säännöstön alaisten delegoitujen asetusten ja uusitun kansallisen eläintautilain soveltaminen 21.4.2021 alkaen on aiheuttanut paljon muutoksia sisämarkkinakaupan valvontaan. Vuosien 2022–2023 aikana on tarkoitus päivittää vanhan lainsäädännön mukainen ohjeistus. Lisäkoulutusta ja tiedotusta muutoksista annetaan toimijoille ja viranomaisille.